Valiokunnan mietintö LaVM 13/2026 vp– HE 21/2026 vp

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle työperäistä hyväksikäyttöä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle työperäistä hyväksikäyttöä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi (HE 21/2026 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:
- Lakialoite LA 4/2023 vp Kim Berg sd ym. Lakialoite laiksi rikoslain 47 luvun muuttamisesta

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- työelämä- ja tasa-arvovaliokunta TyVL 4/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Jalo Vatjus-Anttila, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Ariann Grandell, työ- ja elinkeinoministeriö
- rikososaston johtaja Matti-Pekka Kuuttinen, Pohjanmaan käräjäoikeus
- syyttäjäylitarkastaja Karoliina Kontturi, Syyttäjälaitos
- poliisitarkastaja Mikko Kiiski, Poliisihallitus
- rikoskomisario Nils Majewski, Helsingin poliisilaitos
- erityisasiantuntija Anni Valovirta, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto
- juristi Natalie Eklund, Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosasto
- asiantuntija Mikko Räsänen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- juristi Paula Ilveskivi, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- asianajaja Tuuli Rehnberg, Suomen Asianajajat
- asiantuntija Niko Nurmela, Suomen Yrittäjät ry
- professori Sakari Melander

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

Valmis
5.0

- sisäministeriö
- keskusrikospoliisi
- Rikosuhripäivystys

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia, liiketoimintakiellosta annettua lakia, pakkokeinolakia, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettua lakia, rikosrekisterilakia, palkkaturvalakia, työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia sekä yhdenvertaisuuslakia.

Kiskonnantapaista työsyrjintää koskeva rikoslain säännös korvattaisiin uudella kiskontaa työelämässä koskevalla säännöksellä. Uutena rikoksena säädettäisiin rangaistavaksi myös törkeä kiskonta työelämässä, josta tuomittaisiin vähintään neljän kuukauden ja enintään neljän vuoden vankeusrangaistus. Oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin kiskontaan työelämässä ja törkeään kiskontaan työelämässä.

Liiketoimintakiellosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että liiketoimintakieltoon voitaisiin määrätä, jos liiketoiminnassa on syyllistytty kiskontaan työelämässä tai törkeään kiskontaan työelämässä. Pakkokeinolakia muutettaisiin siten, että telekuuntelun mahdollistavien rikosten listaan lisättäisiin törkeä kiskonta työelämässä. Lisäksi ehdotetaan rikoslain muuttamisen johdosta tarvittavien muutosten tekemistä muuhun lainsäädäntöön.

Ehdotetuilla muutoksilla toteutetaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjaus työntekijöiden hyväksikäytön estämiseksi toteutettavasta rangaistuksien kiristämisestä. Lainmuutoksilla pantaisiin samalla myös täytäntöön työperäisen hyväksikäytön vastaiseen toimenpideohjelmaan kuuluva rikoslainsäädäntöä koskeva toimenpide.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2026.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 4/2023 vp ehdotetaan, että rikoslakiin lisätään työrikoksia koskevaan 47 lukuun uusi 3 b §, jossa säädetään rangaistavaksi alipalkkaus. Ehdotetun säännöksen mukaan tekoon syyllistyy työnantaja, joka tahallaan jättää noudattamatta työsopimuslain mukaisen yleissitovan työehtosopimuksen sekä työehtosopimuslain mukaisen työehtosopimuksen palkkamääräyksiä. Teosta tuomitaan sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksen keskeisimmät muutokset liittyvät rikoslain työrikoksia koskevaan 47 lukuun. Esityksessä ehdotetaan, että kiskonnantapaista työsyrjintää koskeva rikoslain säännös korvataan uudella kiskontaa työelämässä koskevalla säännöksellä. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi uutena rikoksena törkeä kiskonta työelämässä. Myös oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotetaan kiskontaan työelämässä ja törkeään kiskontaan työelämässä.

Ehdotettujen lainmuutosten tavoitteena on selkeyttää työperäisen hyväksikäytön rangaistavuuden edellytyksiä, tehostaa työperäiseen hyväksikäyttöön puuttumista sekä kiristää väärinkäytöksistä määrättäviä rangaistuksia (HE, s. 37). Näin pyritään vahvistamaan heikomman osapuolen suojaa, omaisuudensuojaa ja oikeutta hankkia toimeentulo valitsemallaan työllä.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa todennut pitävänsä työperäisen hyväksikäytön ehkäisyä ja tunnistamista sekä tehokasta puuttumista siihen välttämättöminä hyväksikäytön uhrien suojelemiseksi ja vastuullisesti toimivien yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi (TyVL 4/2026 vp, s. 2). Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että ehdotetut muutokset selkeyttävät rikosoikeudellista sääntelyä ja antavat viranomaisille tehokkaampia keinoja puuttua työntekijöiden hyväksikäyttöön ja epäasiallisiin menettelyihin työelämässä.

Lakivaliokunnan mukaan työperäinen hyväksikäyttö on työntekijöiden oikeuksia vakavasti loukkaavaa toimintaa. Työperäistä hyväksikäyttöä koskevan lainsäädännön tulee olla toimivaa ja selkeää sekä hyväksikäytön uhrien suojelemiseksi että työperäisen hyväksikäytön ennalta ehkäisemiseksi. Koska työperäistä hyväksikäyttöä koskeva rikoslain sääntelykokonaisuus on nykytilassa osin hajanainen, valiokunta pitää tärkeänä, että työperäisen hyväksikäytön rangaistavuuden edellytyksiä selkeytetään. Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksessä rikoslakiin, liiketoimintakiellosta annettuun lakiin ja pakkokeinolakiin ehdotettavilla muutoksilla voidaan tehostaa työperäiseen hyväksikäyttöön puuttumista, parantaa hyväksikäytön vaarassa olevien henkilöiden asemaa ja oikeusturvaa sekä vaikuttaa laajemmin työmarkkinoiden lainmukaisen toiminnan edellytyksiin.

Hallituksen esityksen sekä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Kiskonta työelämässä

Voimassa olevassa rikoslain 47 luvun 3 a §:ssä säädetään kiskonnantapaisesta työsyrjinnästä. Esityksessä ehdotetaan, että säännös korvataan uudella kiskontaa työelämässä koskevalla säännöksellä (1. lakiehdotuksen 47 luvun 3 a §). Kiskontaan työelämässä syyllistyy ehdotetun pykälän mukaan työnantaja tai tämän edustaja, joka käyttämällä hyväksi työntekijän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä palvelussuhteen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista

etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen. Ehdotettu rangaistusasteikko, sakkoa tai vankeutta enintään kahdeksi vuodeksi, vastaa kiskonnantapaisen työsyrjinnän sekä rikoslain kiskontaa koskevan yleissäännöksen rangaistusasteikkoa.

Säännöksessä viitataan palvelussuhteeseen. Lakivaliokunta toteaa selvyyden vuoksi, että myös niin sanotut vale-, pakko- ja kevytyrittäjyys kuuluvat saadun selvityksen mukaan ehdotetun säännöksen soveltamisalaan, mikäli työsuhteen tunnusmerkistöt tosiasiassa täyttyvät.

Kiskonnantapaista työsyrjintää koskevan voimassa olevan säännöksen soveltuminen edellyttää aina syrjintäperusteen olemassaoloa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämän toteen näyttäminen on soveltamiskäytännössä osoittautunut haasteelliseksi. Kiskontaa työelämässä koskevan uuden säännöksen soveltaminen ei edellytä syrjintäelementin näyttämistä toteen. Voidaan arvioida, että uutta säännöstä on jatkossa helpompi soveltaa.

Lakivaliokunta on arvioinut ehdotettua rangaistussäännöstä rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta. Valiokunta pitää olennaisen tärkeänä, että rikosoikeudellinen lainsäädäntö on kyseisen periaatteen mukaisesti mahdollisimman täsmällistä ja tarkkarajaista. Rangaistussäännöksiä säädettäessä on otettava asianmukaisesti huomioon lakivaliokunnan aiemmin eri yhteyksissä painottamat rikosoikeuden käytön yleiset rajoitusedellytykset ja niiden kanssa osin samoja kysymyksiä käsittelevät kriminalisointiperiaatteet (ks. LaVM 4/2025 vp ja siinä viitatut aiemmat mietinnöt ja lausunnot).

Esityksen perusteluissa (HE, s. 61—67) kuvataan kattavasti, minkälainen toiminta voi tulla arvioitavaksi kiskontana työelämässä. Niiden mukaan kiskonta työelämässä on erityissäännös suhteessa rikoslain 36 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun kiskontaan. Ehdotettu pykälä sisältää rikoslain 36 luvun 6 §:n mukaista yleiskiskontasäännöstä pitkälti vastaavan tyhjentävän listan niistä olosuhteista, joihin rangaistavuus voi perustua. Arvioinnissa voidaan perustelujen mukaan tukeutua yleiskiskontasäännöksen ja nyt korvattavaksi ehdotetun kiskonnantapaisen työsyrjinnän soveltamisessa vakiintuneisiin lähtökohtiin (HE, s. 61).

Ehdotetussa säännöksessä rangaistavuuden perustavana seikkana käytetään myös ilmaisua ”muu ahdinko”. Esityksen perusteluissa on esitetty esimerkkejä siitä, mitä tällainen muu ahdinko voi tarkoittaa (HE, s. 61). Kysymys voi olla esimerkiksi sosiaalisiin syihin, kuten kodittomuuteen, liittyvästä ahdingosta taikka sairaudesta johtuvan lääkkeiden tarpeen hyödyntämisestä. Ilmaisu ”muu ahdinko” on muotoilultaan melko avoin, mutta valiokunta pitää ilmaisua asianmukaisena, sillä sitä käytetään myös muualla rikoslaissa, kuten kiskontaa koskevassa säännöksessä, joten vakiintunutta tulkintakäytäntöä voidaan soveltuvin osin hyödyntää. Kiskontaa koskevan säännöksen vastaava ilmaisu ei ole tiettävästi aiheuttanut merkittäviä ongelmia soveltamisessa.

Lisäksi terminologisesti voidaan kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetussa säännöksessä käytetään kiskontaa koskevaa rikoslain 36 luvun 6 §:ää vastaavasti osin yleiskielen näkökulmasta vanhahtavaa ilmaisua ”hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua”. Esityksen perusteluissa ilmaisun säilyttämistä on perusteltu sillä, että sanamuoto on kiskontaa koskevassa sääntelyssä vakiintunut ja siten tulkinnan ja soveltamisen kannalta selkeä (HE, s. 55). Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ilmaisu ei ole osoittautunut soveltamiskäytännössä ongelmalliseksi.

Ehdotetun säännöksen mukaan hyväksikäytön keinoin hankitun tai edustetun taloudellisen edun tulee olla selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen. Esityksen perusteluissa todetaan, että sille, minkä suuruista epäsuhtaa rangaistavuus edellyttää, ei voida antaa kiinteitä tai kaavamaisia kaikkiin tilanteisiin soveltuvia ohjeita, vaan arviointi edellyttää tapauskohtaista harkintaa (HE, s. 66). Selvän epäsuhdan määritelmä ei siten ole täysin tarkkarajainen, mutta se on rikoslaissa vakiintunut oikeudellinen käsite, ja rangaistavuus edellyttää myös muiden työperäiselle hyväksikäytölle ominaisten tunnusmerkkien täyttymistä (ks. myös HE, s. 77).

Edellä esitetyn valossa lakivaliokunta katsoo, että hallituksen esityksessä on kiinnitetty asianmukaisesti huomiota sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen myös edellä esitettyjen käsitteiden ja ilmaisujen hyväksyttävyyden näkökulmasta. Valiokunta puoltaa kiskontaa työelämässä koskevan säännöksen hyväksymistä esityksessä ehdotetussa muodossa.

Ehdotettujen säännösten suhde ihmiskauppaan

Hallituksen esityksessä on käsitelty rikoslain 47 lukuun lisättävien uusien kiskontaa työelämässä ja törkeää kiskontaa työelämässä koskevien säännösten suhdetta muihin työperäistä hyväksikäyttöä koskeviin rangaistussäännöksiin. Perustelujen (HE, s. 30) mukaan rikosoikeudellinen sääntely, jonka soveltaminen voi tulla kyseeseen työperäisen hyväksikäytön ilmenemismuodoissa, koostuu nykyisellään useista eri säännöksistä, jotka on säädetty erilaisia tilanteita ja erilaisten oikeushyvien suojaa ajatellen. Vakavin työperäisen hyväksikäytön muoto on ihmiskauppa. Ihmiskauppaa ja nykyisin voimassa olevaa, nyt muutettavaksi ehdotettavaa kiskonnantapaista työsyrjintää koskevissa säännöksissä on säädetty muun muassa rikoksissa käytettävistä keinoista osittain päällekkäisesti.

Lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on nostettu esiin huoli siitä, voisivatko kiskontaa ja törkeää kiskontaa työelämässä koskevat uudet säännökset kaventaa ihmiskaupan soveltamisalaa. Tätä koskevat huomiot ovat liittyneet erityisesti siihen, että törkeän kiskonnan ankaroittamisperusteet ovat osin päällekkäisiä ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistön kanssa.

Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pitänyt tärkeänä varmistaa, etteivät ehdotetut muutokset tosiallisesti kavenna rikoslain ihmiskauppasäännöksen soveltamisalaa ja nosta syyttämiskynnystä (TyVL 4/2026 vp, s. 5). Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että tapaukset, joissa on ihmiskaupan tunnusmerkkejä, on tutkittava ensisijaisesti nimenomaan ihmiskauppana ja että uhrin oikeusasema ei saa heikentyä nykyisestä.

Lakivaliokunta toteaa, että esityksen valmistelussa on arvioitu sitä, tulisiko törkeää kiskontaa työelämässä koskeva säännös muotoilla siten, etteivät käytetyt kvalifiointiperusteet lähestyisi ihmiskauppaa koskevassa tunnusmerkistössä yksilöityjä ihmiskaupan keinoja (HE, s. 49 ja 50). Tähän liittyy erityisesti ehdotetun törkeän tekomuodon kvalifiointiperuste, joka koskee tilannetta, jossa rikoksentekijä käyttää häikäilemättömästi hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa. Esityksen mukaan ratkaisu olisi kuitenkin ongelmallinen rikoslain sisäisen johdonmukaisuuden kannalta, sillä kyseisenkaltaista muotoilua käytetään myös säännöksissä törkeästä kiskonnasta, törkeästä petoksesta ja törkeästä kiristyksestä. Näin ollen kvalifiointiperusteelle katsotaan olevan paikkansa teon moitittavuutta korostavana ja törkeän

tekomuodon soveltamisen mahdollistavana tekijänä tapauksissa, joissa ihmiskaupan tunnusmerkistö ei täyty.

Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että rikoslaki mahdollistaa tehokkaan puuttumisen sekä ihmiskauppaan että ihmiskauppaa lievempään työperäiseen hyväksikäyttöön. Uuden törkeää kiskontaa työelämässä koskevan rangaistussäännöksen lisäämistä rikoslakiin voidaan siten pitää kannatettavana työperäistä hyväksikäyttöä koskevan sääntelyn selkeyden ja kattavuuden varmistamiseksi. Samalla valiokunta korostaa, että esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei rajoiteta tai muullakaan tavoin muuteta ihmiskauppasäännösten soveltamisalaa. Ehdotettu törkeää kiskontaa työelämässä koskeva säännös syrjäytyy, jos tapaukseen on sovellettava rikoslain 25 luvun 3 §:n mukaista ihmiskauppasäännöstä tai 3 a §:n mukaista ihmiskaupan törkeää tekomuotoa. Ihmiskauppa on siten myös jatkossa vakavin työperäisen hyväksikäytön muoto. Epäilty rikos on näin ollen tutkittava ja syytettävä ihmiskauppana, jos edellytykset tälle täyttyvät.

Seuranta

Työperäisen hyväksikäytön eri ilmenemismuotoihin sovellettava rikosoikeudellinen sääntely on nykytilassa hajautunut useisiin säännöksiin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa pitänyt nyt käsiteltävänä olevaa esitystä tarpeellisena seuraavana askeleena työperäisen hyväksikäytön torjumisessa (TyVL 4/2026 vp, s. 2). Lakivaliokunta yhtyy näkemykseen.

Ottaen huomioon edellä esitetyn sekä lakialoitteessa (LA 4/2023 vp) esitetyt arviot voimassa olevan sääntelyn riittävyydestä lakivaliokunta pitää aiheellisena, että esitykseen sisältyvien lainmuutosten vaikutuksia seurataan erityisesti sääntelyn selkeyden ja toimivuuden sekä työperäisen hyväksikäytön ennaltaehkäisyn ja tehokkaan puuttumisen kannalta. Jos aihetta ilmenee, on ryhdyttävä toimenpiteisiin oikeustilan selkeyden ja toimivuuden varmistamiseksi. Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pitänyt tärkeänä seurata ja arvioida ehdotetun sääntelyn vaikutuksia ja riittävyyttä työperäiseen hyväksikäyttöön, kuten alipalkkaukseen, puuttumiseksi (TyVL 4/2026 vp, s. 3).

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 4/2023 vp ehdotetaan rikoslakiin lisättäväksi työrikoksia koskevaan 47 lukuun uusi 3 b §, jossa säädetään rangaistavaksi alipalkkaus.

Käsiteltävän hallituksen esityksen valmistelussa on arvioitu alipalkkauksen erilliskriminalisointia, mutta tällaista muutosta ei ole päädytty ehdottamaan esityksen perusteluista tarkemmin ilmenevin perustein (ks. HE, s. 47, 48, 58 ja 59). Lakivaliokunta katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset rikoslain 47 lukuun vastaavat sisällöllisesti lakialoitteessa esiin tuotuihin muutostarpeisiin, sillä ehdotettujen rikossäännösten tavoitteena on hallituksen esityksessä (s. 59) todetulla tavalla kattaa nimenomaisesti myös alipalkkaustilanteet. Koska valiokunta puoltaa rikoslain 47 luvun säännösten muuttamista hallituksen esityksessä ehdotetulta pohjalta, se ehdottaa lakialoitteen hylkäämistä. Sääntelyn toimivuutta ja vaikutuksia on edellä todetuin tavoin aiheellista seurata.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

4. Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 80 §:n muuttamisesta

80 §. Pakolliset poissulkemisperusteet. Pykälässä säädetään tarjouskilpailun ulkopuolelle sulkemisen edellytyksistä. Pykälän 2 momentissa viitataan muun muassa kiskonnantapaiseen työsyrjintään. Nyt käsiteltävällä hallituksen esityksellä 2 momenttia muutetaan siten, että kiskonnantapaisen työsyrjinnän sijasta säännöksessä viitataan esityksessä ehdotettuihin uusiin säännöksiin kiskonta työelämässä ja törkeä kiskonta työelämässä. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2026.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 2/2026 vp) ehdotetaan muutettavaksi samaa momenttia. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian eli ennen käsiteltävässä esityksessä ehdotettua muutosta. Talousvaliokunta on 27.5.2026 hyväksynyt esitystä koskevan mietinnön (TaVM 16/2026 vp).

Esitysten yhteensovittamiseksi lakivaliokunta ehdottaa nyt käsiteltävän *2 momentin* tarkistamista siten, että siinä otetaan huomioon hallituksen esityksessä HE 2/2026 vp ehdotetut 2 momenttia koskevat muutokset. Tämä edellyttää muutosta myös *johtolauseeseen*.

5. Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 84 §:n muuttamisesta

84 §. Pakolliset poissulkemisperusteet. Pykälässä säädetään tarjouskilpailun ulkopuolelle sulkemisen edellytyksistä. Pykälän 2 momentissa viitataan muun muassa kiskonnantapaiseen työsyrjintään. Nyt käsiteltävällä hallituksen esityksellä 2 momenttia muutetaan siten, että kiskonnantapaisen työsyrjinnän sijasta säännöksessä viitataan esityksessä ehdotettuihin uusiin säännöksiin kiskonta työelämässä ja törkeä kiskonta työelämässä. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2026.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 2/2026 vp) ehdotetaan muutettavaksi samaa momenttia. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian eli ennen käsiteltävässä esityksessä ehdotettua muutosta. Talousvaliokunta on 27.5.2026 hyväksynyt esitystä koskevan mietinnön (TaVM 16/2026 vp).

Esitysten yhteensovittamiseksi lakivaliokunta ehdottaa nyt käsiteltävän *2 momentin* tarkistamista siten, että siinä otetaan huomioon hallituksen esityksessä HE 2/2026 vp ehdotetut 2 momenttia koskevat muutokset. Tämä edellyttää muutosta myös *johtolauseeseen*.

7. Laki rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta

6 b §. Pykälässä säädetään rikosrekisteritietojen luovuttamisesta julkisiin hankintoihin liittyvien poissulkemisedellytysten selvittämiseksi ja tätä tarkoitusta varten annettavaan

rikosrekisteriotteeseen merkittävistä rikosnimikkeistä. Pykälän 2 momentin 8 kohdassa viitataan muun muassa kiskonnantapaiseen työsyrjintään. Nyt käsiteltävällä hallituksen esityksellä 8 kohtaa muutetaan siten, että kiskonnantapaisen työsyrjinnän sijasta säännöksessä viitataan esityksessä ehdotettuihin uusiin säännöksiin kiskonta työelämässä ja törkeä kiskonta työelämässä. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan syksyllä 2026.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 2/2026 vp) ehdotetaan muutettavaksi samaa kohtaa. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian eli ennen käsiteltävässä esityksessä ehdotettua muutosta. Talousvaliokunta on 27.5.2026 hyväksynyt esitystä koskevan mietinnön (TaVM 16/2026 vp).

Esitysten yhteensovittamiseksi lakivaliokunta ehdottaa nyt käsiteltävän *2 momentin 8 kohdan* tarkistamista siten, että siinä otetaan huomioon hallituksen esityksessä HE 2/2026 vp ehdotettu muutos. Tämä edellyttää muutosta myös *johtolauseeseen*.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 21/2026 vp sisältyvät 1.—3., 6. ja 8.—10. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 21/2026 vp sisältyvät 4., 5. ja 7. lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Eduskunta hylkää lakialoitteeseen LA 4/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

rikoslain 11 ja 47 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 11 luvun 11 § sekä 47 luvun 3 a ja 9 §, sellaisina kuin ne ovat, 11 luvun 11 § laissa 885/2009, 47 luvun 3 a § laissa 302/2004 ja 47 luvun 9 § laissa 1177/2014, sekä

lisätään 47 lukuun uusi 3 b § seuraavasti:

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

11 §

Syrjintä

Joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisönpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettäessä ilman hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla,

2) kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan

rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen, perimän, vammaisuuden tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava työsyrjintänä, *syrjinnästä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

47 luku

Työrikoksista

3 a §

Kiskonta työelämässä

Työnantaja tai tämän edustaja, joka käyttämällä hyväksi työntekijän taloudellista tai muuta ahdinkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä palvelussuhteen yhteydessä hankkii tai edustaa itselleen tai toiselle taloudellista etua, joka on selvästi epäsuhteessa vastikkeeseen, on tuomittava *kiskonnasta työelämässä* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

3 b §

Törkeä kiskonta työelämässä

Jos kiskonnassa työelämässä
1) tavoitellaan huomattavaa hyötyä,
2) aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuvaa vahinkoa,
3) rikoksentekijä käyttää häikäilemättömästi hyväksi toisen erityistä heikkoutta tai muuta turvatonta tilaa tai
4) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti
ja kiskonta työelämässä on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava *törkeästä kiskonnasta työelämässä* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.

9 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Työturvallisuusrikokseen, kiskontaan työelämässä ja törkeään kiskontaan työelämässä sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

liiketoimintakiellosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 3 §:n 3 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1179/2014, seuraavasti:

3 §

Liiketoimintakiellon määräämisen edellytykset

— —
Lisäksi liiketoimintakieltoon voidaan määrätä 2 §:ssä tarkoitettu henkilö, jos hän on liiketoiminnassa syyllistynyt:
— —
5) rikoslain 47 luvun 3 a tai 3 b §:ssä rangaistavaksi säädettyyn rikokseen.
— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

3.

Laki

pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 3 §:n 2 momentin 13 kohta, sellaisena kuin se on laissa 515/2025, seuraavasti:

10 luku

Salaiset pakkokeinot

3 §

Telekuuntelu ja sen edellytykset

— —

Esitutkintaviranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa telekuuntelua rikoksesta epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen, jos epäiltyä on syytä epäillä:

— —

13) törkeästä petoksesta, törkeästä kiskonnasta tai törkeästä kiskonnasta työelämässä;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

4.

Laki

julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 80 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa / , seuraavasti:

80 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

— —

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoslain 30 luvun 9 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä kirjanpitorikoksesta tai 47 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta työturvallisuusrikoksesta,

~~47 luvun~~ 2 §:ssä tarkoitetusta työaikasuojelurikoksesta, ~~47 luvun~~ 3 §:ssä tarkoitetusta työsyrjinnästä, ~~47 luvun~~ 3 a §:ssä tarkoitetusta kiskonnasta työelämässä, ~~47 luvun~~ 3 b §:ssä tarkoitetusta törkeästä kiskonnasta työelämässä, ~~47 luvun~~ 5 §:ssä tarkoitetusta työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai ~~47 luvun~~ 6 a §:ssä tarkoitetusta luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä taikka 48 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä ympäristön turmelemisesta tai 5 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä luonnonsuojelurikoksesta.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

5.

Laki

vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 84 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 84 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa / , seuraavasti:

84 §

Pakolliset poissulkemisperusteet

— —

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokkaan tai tarjoajan hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoslain 30 luvun 9 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä kirjanpitorikoksesta tai 47 luvun 1 §:ssä tarkoitetusta työturvallisuusrikoksesta, ~~47 luvun~~ 2 §:ssä tarkoitetusta työaikasuojelurikoksesta, ~~47 luvun~~ 3 §:ssä tarkoitetusta työsyrjinnästä, ~~47 luvun~~ 3 a §:ssä tarkoitetusta kiskonnasta työelämässä, ~~47 luvun~~ 3 b §:ssä tarkoitetusta törkeästä kiskonnasta työelämässä, ~~47 luvun~~ 5 §:ssä tarkoitetusta työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai ~~47 luvun~~ 6 a §:ssä tarkoitetusta luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä

taikka 48 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta törkeästä ympäristön turmelemisesta tai 5 a §:ssä tarkoitetusta törkeästä luonnonsuojelurikoksesta.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

6.

Laki

julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain 47 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 47 §:n 1 momentin 6 kohta seuraavasti:

47 §

Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

— —

6) rikoslain 47 luvun 3 a §:n mukainen kiskonta työelämässä tai 47 luvun 3 b §:n mukainen törkeä kiskonta työelämässä.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

7.

Laki

rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 6 b §:n 2 momentin 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa / , seuraavasti:

6 b §

— —

Otteeseen merkitään tiedot lainvoimaisesta päätöksestä, jolla henkilö on tuomittu:

— —

8) rikoslain 47 luvun 1 §:n nojalla työturvallisuusrikoksesta, 47 luvun 2 §:n nojalla työaikasuojelurikoksesta, 47 luvun 3 §:n nojalla työsyrjinnästä, 47 luvun 3 a §:n nojalla kiskonnasta työelämässä, 47 luvun 3 b §:n nojalla törkeästä kiskonnasta työelämässä, 47 luvun 5 §:n nojalla työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaamisesta tai 47 luvun 6 a §:n nojalla luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

8.

Laki

palkkaturvalain 5 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan palkkaturvalain (866/1998) 5 a §:n 1 momentin 1 kohta, sellaisena kuin se on laissa 896/2022, seuraavasti:

5 a §

Vakava työperäinen hyväksikäyttö

Edellä 5 §:ssä säädetty määräaika ei estä palkkaturvan maksamista, jos:

1) työnantaja tai tämän edustaja on syyllistynyt rikoslain (39/1889) 25 luvun 3 tai 3 a §:ssä, 36 luvun 6 tai 7 §:ssä taikka 47 luvun 3, 3 a tai 3 b §:ssä säädettyyn rikokseen työntekijään nähden ja palkkaturvana haetaan rikostuomiolla maksettavaksi tuomittuja työsuhteesta johtuvia saatavia tai niihin perustuvaa rikosvahingonkorvausta; tai

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

9.

Laki

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 58 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 58 §:n 4 momentti seuraavasti:

58 §

Työkokeiluun osallistuvan oikeusasema sekä vastuu työturvallisuudesta ja tietosuojasta

— —

Rangaistus työturvallisuusrikkomuksesta säädetään työturvallisuuslain 63 §:ssä. Rangaistus työaikarikkomuksesta säädetään työaikalain 44 §:ssä. Rangaistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain rikkomisesta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 24 §:ssä. Rangaistus syrjinnästä, työsyrjinnästä, työturvallisuusrikoksesta, henkilörekisteririkoksesta, tietomurrosta, salakatselusta, salakuuntelusta, viestintäsalaisuuden loukkauksesta, salassapitorikoksesta ja virkarikoksista säädetään rikoslaissa (39/1889).

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

10.

Laki

yhdenvertaisuuslain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

— —

Rangaistus syrjinnästä, työsyrjinnästä, kiihottamisesta kansanryhmää vastaan ja törkeästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan säädetään rikoslaissa (39/1889).

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2026 vp

Helsingissä 28.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Pekka Aittakumpu ps
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Jessi Jokelainen vas
jäsen Anette Karlsson sd
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Mika Riipi kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Julia Höyhtyä

Valiokunnan mietintö LaVM 13/2026 vp
Vastalause

Vastalause

Perustelut

Kannatamme hallituksen esityksen hyväksymistä mietinnön mukaisesti. Emme kuitenkaan täysin yhdy mietinnön sisältämiin perusteluihin lakialoitteesta (LA 4/2023 vp). Vaikka hallituksen esityksellä pystytään puuttumaan vakavampiin alipalkkaustapauksiin, sääntelyn ulkopuolelle on jäämässä edelleen tahallisia alipalkkaustapauksia, joihin pitäisi pystyä puuttumaan rikosoikeudellisesti. Norjassa alipalkkauksen kriminalisointi on ymmärretty oikeudettomana taloudellisen edun hankkiminen työntekijän kustannuksella, jonka kaltaista mallia tulisi harkita tässä yhteydessä myös Suomessa. Sen takia ehdotamme eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että hyväksytään yksi lausuma****(Vastalauseen lausumaehdotus)***.

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy lainvalmisteluun alipalkkauksen kriminalisoimiseksi arvioiden tätä varten ainakin Norjassa käytetyn alipalkkauksen mallin.

Helsingissä 28.5.2026

Anette Karlsson sd
Juha Viitala sd
Mari Holopainen vihr
Jessi Jokelainen vas